

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტი და ნატოს მისია ავღანეთში

გიორგი დობორჯგინიძე
ისტორიის დოქტორანტი,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი, საქართველო, 6010
ნინოშვილის32/35 +995599156486
giorgidoborjginidze92@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8713-6610>

აბსტრაქტი.

2001 წლის 11 სექტემბერს აშშ-ში მომხდარმა ტერაქტმა, რომელმაც შეიწირა სამი ათასამდე ადამიანის სიცოცხლე, მთელი მსოფლიო საგონებელში ჩააგდო და დააყენა ტერორიზმის საფრთხის წინაშე, დაირღვა მოსახლეობის ჩვეული მშვიდი ყოფა, აშშ-ს მწუხარებას იზიარებდა მთელი მსოფლიო და მოსახლეობა ელოდა მართმსაჯულების აღსრულებას, მართმსაჯულების აღსრულება კი პირველ რიგში გულისხმობდა ტერაქტის ორგანიზატორების პოვნასა და დასჯას, ეს ტერორისტული აქტი ავღანეთში, ისლამური ექსტრემისტული ქსელური ორგანიზაციის „ალ-ქაიდას“ მიერ დაიგეგმა, აშშ-სა და მისი მოკავშირეების რეაქცია იყო მყისიერი, პირველად NATO-ს ისტორიაში ამოქმედდა ვაშინგტონის ხელშეკრულების მე-5 მუხლი (კოლექტიური თავდაცვის მუხლი). ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის ისტორიაში კი დაიწყო ყველაზე მასშტაბური სამხედრო ოპერაცია ტერორიზმთან ბრძოლის წინააღმდეგ.

სტატიაში განხილულია ყველაზე მასშტაბური ტერაქტი მსოფლიოში და მისი შედეგები, ტერორიზმთან შეურიგებელი ბრძოლა, ISAF-ის სამხედრო მისია ავღანეთში თალიბანის დამარცხება და მშვიდობის დამყარება

საძიებო სიტყვები: NATO; OEF; ISAF; 11 სექტემბრის ტერაქტი; ავღანეთი; საომარი მოქმედებები; ალ-ქაიდა; თალიბანი.

შესავალი.

2001 წლის 11 სექტემბერს ტერორისტებმა აშშ-ში განლაგებული სხვადასხვა სამიზნეების წინააღმდეგ სამგზავრო თვითმფრინავების მეშვეობით განახორციელეს თავდასხმა, ეს იყო უპრეცედენტო მასშტაბის ტერაქტი, რომლის დროსაც ტერორისტებმა გაიტაცეს სამგზავრო ლაინერები და მიზანში ამოიღეს ნიუ-იორკსა და ვაშინგტონში სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი ობიექტები, ორი ლაინერი დაეჯახა ნიუ-იორკში მდებარე ტყუპ ცათამბჯენს, მესამე ლაინერი ვაშინგტონთან მდებარე აშშ-ს თავდაცვის დეპარტამენტის შენობის-პენტაგონის დასავლეთ ფასადს, მეოთხე ლაინერის მგზავრებმა კი ტერორისტებს წინააღმდეგობა გაუწიეს, რის შედეგადაც იგი პენსილვანიის შტატში ჩამოვარდა. ტერაქტის შედეგად დაიღუპა 2977 ადამიანი მათ შორის 19 ტერორისტი. ეს ტერაქტი იყო თანამედროვეობის ერთ-ერთი ყველაზე ტრაგიკული მოვლენა მთელ მსოფლიოში.

ტერორისტული აქტი ავღანეთში, ისლამური ექსტრემისტული ორგანიზაციის „ალ - ქაიდას“ მიერ იქნა დაგეგმილი, საუდელი ოსამა ბინ ლადენის მეთაურობით.

ამ ტრაგიკული ტერორისტული აქტის შემდეგ, ისტორიაში პირველად გააქტიურდა NATO-ს ქარტიის მეხუთე მუხლი, (კოლექტიური თავდაცვის მუხლი), რომლის მიხედვითაც ნატოს ერთ წევრზე თავდასხმა ითვლება მთლიან ალიასნზე თავდასხმად.

ნატომ ოპერატიულად განათავსა ხომალდები ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთ ნაწილში, რათა დროულად გამოეშვარავებინათ გემები, რომლებიც ტერორისტულ საქმიანობაში იყვნენ

ჩართულნი.

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტის შემდეგ 2001 წლის 7 ოქტომბერს ამ ტერაქტის საპასუხოდ ავღანეთში დაიწყო ოპერაცია მდგრადი თავისუფლება (OEF), აშშ-ს ძალებმა OEF-ის მეშვეობით შეძლეს „ხელი შეეშალათ ავღანეთის, როგორც ტერორისტული ოპერაციების ბაზის გამოყენებას და იერიში მიეტანათ თალიბანის რეჟიმის სამხედრო შესაძლებლობებზე“ (Bush, 2001).

სამხედრო გამარჯვება კიდევ უფრო გაძლიერდა გაეროს მიერ მხარდაჭერილი ბონის სამშვიდობო შეთანხმებით, რომლის მიხედვითაც გაეროს მანდატით საერთაშორისო უსაფრთხოების ძალები - ოფიციალური სახელწოდებით საერთაშორისო უსაფრთხოების მხარდამჭერი ძალები (ISAF) - შეიქმნებოდა, რათა დახმარებოდა ავღანეთის გარდამავალ ხელისუფლებას - ავღანეთის შუალედურ მთავრობას, ქაბულში და მის გარშემო უსაფრთხოების შენარჩუნებაში.

მეთოდი.

მოცემულ სტატიაში გამოყენებულია თეორიული მეთოდოლოგია: მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის ანალიზი, სინთეზი, შედარება, ისტორიული წყაროების მოძიება და დამუშავება, სხვადასხვა სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზი.

დისკუსია.

2001 წლის 11 სექტემბერს მთელი მსოფლიო საგონებელში ჩააგდო აშშ-ში მომხდარმა ტერაქტმა, ტერორისტებმა გაიტაცეს ამერიკული სამგზავრო ლაინერები, რომელთა მიზანი იყო ნიუ იორკსა და ვაშინგტონში სტრატეგიულიად მნიშვნელოვანი ნაგებობების ნგრევა. ორი ლაინერი დაეჯახა ნიუ იორკში მდებარე ტყუპ ცათამბჯენს. პირველი თვითმფრინავი ჩრდილოეთ ცათამბჯენს ადგილობრივი დროით 08:46 საათზე დაეჯახა, მეორე კი სამხრეთ ცათამბჯენს 09:03 საათზე. ორ საათზე ნაკლებ დროში კი ცათამბჯენები ჩამოინგრა, 09:37 საათზე მესამე ლაინერი ვაშინგტონთან მდებარე აშშ-ს თავდაცვის დეპარტამენტის უზარმაზარი შენობის-პენტაგონის დასავლეთ ფასადს დაეჯახა, მეოთხე თვითმფრინავში კი მგზავრებმა ტერორისტებს წინააღმდეგობა

გაუწიეს და ლაინერი 10:03 საათზე, პენსილვანიის შტატში ჩამოვარდა, ეს თვითმფრინავი, სავარაუდოდ ვაშინგტონში კაპიტოლიუმს უნდა დაჯახებოდა. ტერაქტის შედეგად დაიღუპა 2977 ადამიანი (მათ შორის 19 ტერორისტი).

ეს ტერორისტული აქტი ავღანეთში, ისლამური ექსტრემისტული ქსელური ორგანიზაციის „ალ-ქაიდას“ მიერ დაიგეგმა, ავღანეთს მაშინ თალიბები აკონტროლებდნენ. „ალ-ქაიდა“ საუდელი ოსამა ბინ ლადენის მეთაურობით აშშ-სა და მის მოკავშირეებს ისლამურ სამყაროში კონფლიქტების გაღვივებაში ადანაშაულებდა.

ტერაქტების უშუალო შემსრულებელი იყო 19 ადამიანი: სამი ჯგუფი ხუთ-ხუთი ადამიანის შემადგენლობით და ერთი ოთხკაციანი (ეს უკანასკნელი იმყოფებოდა იმ ლაინერში, რომელიც პენსილვანიაში ჩამოვარდა. ყოველ ჯგუფში კი იყო ერთი ადამიანი, რომელმაც თვითმფრინავის მართვა იცოდა, ყველა მათგანს გავლილი ჰქონდა სწავლება აშშ-ს კერძო საავიაციო სკოლებში. მათგან 15 საუდის არაბეთიდან იყო, 2 არაბეთის გაერთიანებული საამიროებიდან ერთი ეგვიპტიდან და ერთი ლიბანიდან. „ალ-ქაიდა“ წლების განმავლობაში გაძლიერდა და საბოლოოდ 1996 წელს ამ დაჯგუფებამ შეიძლება ითქვას აშშ-ს ომი გამოუცხადა, იმავე წელს ოსამა ბინ ლადენმა გამოსცა ფატვა. ფატვას სახელად ერქვა „ომის გამოცხადება ამერიკელების წინააღმდეგ, რომლებსაც ოკუპირებული აქვთ ორი წმინდა ადგილის მიწები“. ოსამა ბინ ლადენი ითხოვდა, რომ აშშ-ს საუდის არაბეთიდან გაეყვანა ჯარი, რომელიც აქ 1990-1991 წლის სპარსეთის ყურის კრიზისის მერე იყო დარჩენილი.

მიუხედავად იმისა, რომ ოსამა ბინ ლადენი რადიკალური ანტიამერიკული ნარატივებით გამოირჩეოდა, ის გეგმა, რომელიც 11 სექტემბერს შესრულდა მას სხვა ტერორისტმა მიაწოდა. თავდასხმების იდეის ავტორი იყო პაკისტანელი ხალიდ შეიხ მუჰამედი. საინტერესოა, რომ მას აქამდეც ჰქონდა მონაწილეობა მიღებული მსოფლიო სავაჭრო ცენტრზე მოწყობილ თავდასხმაში. ის იყო მსოფლიო სავაჭრო ცენტრში მომხდარი 1993 წლის ტერაქტის დამფინანსებელი და მრჩეველი. ამას გარდა ის იყო

რამსი იუსუფის ბიძა, იმ ადამიანის, რომელმაც 1993 წლის აფეთქება მოაწყო. ასაფეთქებლებით საცხე მანქანა მაშინ ჩრდილოეთ ცათამბჯენის ქვეშ აფეთქდა. ტერორისტების მიზანი შენობის საყრდენის განადგურება და მისი ჩამონგრევა იყო, რაც არ გამოუვიდათ. ალ-ქაიდას 1998 წლის აშშ-ს საელჩოებზე განხორციელებულმა ტერაქტებმა შეიხ მუჰამედი დაარწმუნა იმაში, რომ ოსამა ბინ ლადენი ბოლომდე მზად იყო ამერიკელთა წინააღმდეგ საბრძოლველად. მან დაჯგუფებასთან არაფორმალური თანამშრომლობა და დახმარება განაგრძო და არც საკუთარი გეგმის თავიდან შეთავაზება გამორჩენია. 11 სექტემბრის კომისიის ანგარიშის მიხედვით, ბინ ლადენი თვითმფრინავების გეგმას, სავარაუდოდ, 1998 წლის ბოლოს, ან 1999 წლის დასაწყისში დათანხმდა, საკუთარი თანაგუნდელის, ატეფის თხოვნის საფუძველზე. შეიხ მუჰამედი ალ-ქაიდაში უკვე ოფიციალურად გაწევრიანდა.

შეიხ მუჰამედი და ოსამა ბინ ლადენი ოპერაციისთვის ალ-ქაიდას გამოცდილ წევრებს არჩევდნენ, თუმცა 1999 წლის ბოლოს გამოჩნდა 4 ახალგაზრდა ჯიჰადისტი, რომელთაც განათლება გერმანიაში ჰქონდათ მიღებული. ეს იყო ე.წ. ჰამბურგის ჯგუფი: მუჰამედ ატტა, რამზი ბინ ალ-შიბი, მარვან ალ-შეჰი და ზიად ჯარა. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ახალწვეულები იყვნენ და ალ-ქაიდას ტერაქტისთვის სტაჟიანი წევრები სჭრიდებოდა, ჰამბურგის ჯგუფი 9/11-ის ტრაგედიის ერთ-ერთი მთავარი განმხორციელებელი გახდა. მნიშვნელოვანი იყო ის, რომ მათ კარგად იცოდნენ ინგლისური და ჰქონდათ დასავლეთში ცხოვრების გამოცდილება.

ჰამბურგის ჯგუფის და ზოგადად 9/11-ის ტერაქტების მთავარ შემსრულებლად მუჰამედ ატტას მოიაზრებენ, ის 1968 წელს, ეგვიპტეში, ადვოკატის ოჯახში დაიბადა. ის კაიროს უნივერსიტეტში ინჟინერიას სწავლობდა და ბაკალავრიატი კარგი ქულებით დაასრულა. შემდგომში ატტა 1992 წელს კაიროში გოეთეს ინსტიტუტის გერმანული ენის შემსწავლელ პროგრამაში ჩაერთო. საბოლოოდ ატტა გერმანიაში მოხვდა და ჰამბურგის ტექნოლოგიურ უნივერსიტეტში დაიწყო სწავლა. თანდათან ის

უფრო და უფრო რადიკალური ისლამიზმის გზას ადგებოდა. მის გარშემო გერმანიაში შეიკრიბნენ მისი თანამოაზრეები, რომლებიც იკრიბებოდნენ ხოლმე და ერთმანეთს აზრებს უცვლიდნენ. ბოლოს ისე მოხდა, რომ ალ-ქაიდას რიგებშიც კი მოხვდა, როდესაც ჰამბურგის ჯგუფი 9/11-ის გეგმაში ჩაერთო, ატტა იყო ის, ვინც ცდილობდა აშშ-ში თავად და მის რამდენიმე თანამზრახველს თვითმფრინავის მართვის შესწავლის კურსები ეპოვათ. მან აშშ-ს ვიზა გერმანიაში ცხოვრების გამოცდილებისა და უნივერსიტეტის მაღალი ქულების მეშვეობით მარტივად მიიღო. ოთხი კაციდან ვიზა მხოლოდ ბინ ალ-შეჰის არ მისცეს, ამიტომაც მას მოუწია თანამზრახველებს დისტანციურად დახმარებოდა. ჰამბურგის ჯგუფი ალ-ქაიდას დანარჩენ წევრებს აშშ-ში შემოსვლაში დაეხმარა. 19 გამტაცებლიდან 15 საუდის არაბეთის მოქალაქე იყო, აშშ-ში 9/11-ის გეგმის რამდენიმე ბოროტმოქმედმა ისწავლა, თუ როგორ ემართათ თვითმფრინავი. 9/11-ის ტერაქტების შემდეგ, მომენტალურად ივარაუდეს კავშირი ოსამა ბინ ლადენთან და ალ-ქაიდასთან და უკვე ორი კვირის შემდეგ კი, FBI-იმ დაადგინა ეს კავშირი.

ოსამა ბინ ლადენმა ტერაქტებზე პასუხისმგებლობა ფაქტობრივად 2004 წელს აღიარა, მან გამოაქვეყნა ჩანაწერი, რომელშიც ის 9/11-ის თავდასხმის მიზეზებს განმარტავდა „გეტყვი, ალაჰმა უწყის, რომ ცათამბჯენებს არასდროს დავესხმებოდით თავს, მაგრამ მას შემდეგ, რაც ეს აუტანელი გახდა, როცა ამერიკისა და ისრაელის კოალიციის მიერ პალესტინასა და ლიბანში ჩვენი ხალხის წინააღმდეგ შევიწროებისა და ტირანიის მოწმე გავხდით, ეს აზრად მომივიდა“. - ამბობდა ოსამა ბინ ლადენი ჩანაწერში. ჩადენილი ხალიდ შეიხ მუჰამედმაც აღიარა. 2003 წლის მარტში აშშ-სა და პაკისტანის დაზვერვის ჯგუფებმა ის პაკისტანში დააკავეს.

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტმა შეძრა მსოფლიო, აღსანიშნავია ის, რომ ისტორიაში პირველად გააქტიურდა NATO-ს ქარტიის მეხუთე მუხლი, რაც გულისხმობს, ნატოს წევრ ქვეყანაზე თავდასხმა გულისხმობს მთელ ალიანსზე თავდასხმას. ცნობილი იყო, რომ ოსამა ბინ ლადენი ამ დროს ავღანეთში იმყოფებოდა.

ფებოდა. პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა თალიბანს ბინ ლადენის გადმოცემა და ალ-ქაიდას ბაზების დახურვა მოსთხოვა, რაზეც უარი მიიღო. ამის შემდეგ, გადაწყდა ავღანეთში შეჭრა, რათა ტერორისტული საფრთხე უვნებელყოფინებინათ. 2001 წლის 7 ოქტომბერს აშშ-მ ეს ოპერაცია NATO-ს მოკავშირეებთან ერთად დაიწყო.

მას შემდეგ რაც აშშ-მ გამოაცხადა ავღანეთში ფართომასშტაბიანი ოპერაციების განვითარება კერძოდ ოპერაცია მდგრადი თავისუფლება (OEF), რომელიც უნდა დაწყებულიყო 2001 წლის 7 ოქტომბერს, OEF-ის თავდაპირველი გეგმა იყო საჰაერო და საკრუიზო რაკეტების სერიის განხორციელება თალიბების საკვანძო პოზიციებზე ქაბულში, ყანდაჰარსა და ალ-ქაიდას სხვა ბაზებზე, არსებობდა დიდი იმედი, რომ 11 სექტემბერი მისცემდა ნატოს შესაძლებლობას გამოეჩინა თავისი შესაძლებლობები და მზადყოფნა, შეებრძოლოს საერთაშორისო ტერორიზმის მიერ შექმნილ საფრთხეებს - მისია, რომელსაც ნატო ადრე 1999 წლის „ახალ სტრატეგიულ კონცეფციაში“ მთავარ პრიორიტეტად განსაზღვრავდა (Graham, Simonian, 2002).

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტის შემდეგ აშშ-მ მოკავშირეებთან ერთად მოახდინა სწრაფი რეაგირება, მალევე გაირკვა თვითმკველელი ტერორისტების იდენტობა და წარმომავლობა, აშშ და მთელი მსოფლიო აღმოჩნდა ისეთი საფრთხის წინაშე როგორცაა ტერორიზმი, აშშ სამხედრო ძალებს ნატოს სხვა წევრ სახელმწიფოებთან ერთად მოუწიათ ომი ტერორიზმის წინააღმდეგ, ეროვნული ძალაუფლების ყველა ელემენტი-დაზვერვა, დიპლომატია, ჯანდაცვა უშიშროება ფინანსური და ეკონომიკური ინსტიტუტები ყველა ჩაერთო ამ საქმეში, აშშ-ს ლიდერები აღნიშნავდნენ, რომ მათ უნდა ამოეშროთ ის ჭაობი, სადაც ბინადრობდნენ ტეროსრისტები, ტერორისტების მდებარეობა კი იყო ავღანეთი. ავღანეთში პირველი საბრძოლო ოპერაციის განმავლობაში „ოპერაცია მდგრადი თავისუფლებისათვის“ სპეციალური სახმედრო ძალების ჯარისკაცებს ჩამოსხდომა მოუწიათ მტრის ტერიტორიაზე, საბრძოლო ოპერაციის დროს სამხედრო ძალებს, თავიანთი საქმიანობები პირველი რიგში უნდა მიემართათ იერი-

შისაკენ, ასევე აშშ-ს საჰაერო ძალების მთელი ძალა თალიბანისა და ალ-ქაიდას ზეწოლისაკენ, რათა ავღანეთი აღარ ყოფილიყო ტერორისტების ნავსაყუდელი.

2001 წლის შემოდგომაზე აშშ-ს ძალებმა დაიწყეს ჩამოსხდომა კარში, კანდაბანდთან ახლოს, უზბეკეთის ჩრდილო-ცენტრალურ ნაწილში, სადაც ადრე საბჭოთა ჯარები იყო განლაგებული, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ავღანეთის ტერიტორიის დიდ ნაწილს შეადგენს მთები და მათ შორის მდებარე ხეობები, რაც ტერორისტებისათვის კარგ სამალავს წარმოადგენდა, ოპერაცია მდგრადი თავისუფლებისათვის განხორციელებისას სამხედრო ძალებს უწევდათ მთებში გაფანტული მტრის განადგურება სხვადასხვა გზებით, ავღანეთში სამხედრო ოპერაციის მთავარ პრობლემას წარმოადგენდა სამხედრო ძალების გადასხმა. სამხედრო ოპერაციები ფოკუსირებული იყო შეექმნათ სათანადო ოპერაციული ბაზა ქვეყნის გარეთ თუმცა იმდენად ახლოს, რომ სპეციალური ძალები ადვილად ჩართულიყო ოპერაციის სამიზნე ტერიტორიებში, რაც ძალიან სწრაფად მოხდა უზბეკეთთან კავშირის წყალობით, 2001 წლის შემოდგომაზე აშშ-ს ძალებმა დაიწყეს ჩამოსხდომა კარში უზბეკეთის ჩრდილო-ცენტრალურ ნაწილში. ადგილზე განთავსების შემდეგ სამუშაო ჯგუფი DAGGER გააგზავნეს ჩრდილოატლანტიკური ძალების ხელმძღვანელების დასახმარებლად და ერთობლივი სამუშაოების დასაწყებად თალიბანის ავღანეთიდან გასაძევებლად, მთავარი დატვირთვა მოდიოდა სპეციალურ ძალებზე, მათ დაგეგმეს მალევე დაემყარებინათ კავშირი ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის ფრაქციულ ლიდერებთან, როგორებიც იყვნენ გენერალი აბდულ რაშიდ დოსტუმი, მულა დაუდი და ფაჰიმ ხანი. აშშ-ს საჰაერო ძალების დახმარებით, თითოეულ მათგანს ეძლეოდა შესაძლებლობა მყარად მოეკიდა ფეხი ჩრდილოეთ ავღანეთში და უზრუნველყოთ აშშ-ს სპეციალური ძალების შემდგომი ოპერაცია სამხედრო ბაზით ზამთრის დადგომამდე. ავღანეთში სამხედრო ოპერაციის მთავარი კონცეფცია იყო ჩამოესხა ჯარები მანარ-ე-შარიფში და ბაგრამ-ქაბულის ტერიტორიაზე, რომელსაც იმავდროულად მოყვებოდა ჯარების გადასხმა კონდოზ-ტალოქანის რეგიონში, როცა

ეს ტერიტორიები იქნებოდა მთლიანად დაცული, შემდგომი ნაბიჯი იყო გაგზავნილიყო ჯგუფები კანდაჰარის განსათავისუფლებლად, რომელიც იყო თალიბანთა მოძრაობის ცენტრი, ასევე ყურადღება იქნებოდა გამახვილებული ტორა-ბორას მთებზე სადაც თავს აფარებდნენ ტერორისტები.

21 ოქტომბრიდან 14 ნოემბრის განმავლობაში, სპეციალური ძალები მიმართავდა მუდმოვ საჰაერო შეტევებს, რამაც მნიშვნელოვნად შეასუსტა თალიბან/ალ-ქაიდას მეთაურები და მათი კონტროლი, მოკლულ იქნა ბევრი მოწინავე სამხედრო და იერიშის მიტანა დაიწყო ავღანეთის დედაქალაქ ქაბულზე. შეტევა გადაწყდა 13 ნოემბერს, მტრის თავდაცვა უკვე დანგრეული იყო, შეტევის დაწყებიდან 24 საათის შემდეგ მსოფლიო პრესის გასაკვირად აღებულ იქნა ქაბული, თალიბანი და ალ ქაიდას წევრები გაიქცნენ ხოლო უკვე დეკემბერში აშშ-ს ჯარები მონაწილეობდნენ ავღანეთში აშშ-ს საელჩოს ხელმეორედ გახსნაში. მაზარ-ე შარიფის და ტალოქან-კონდოზის კამპანიების განმავლობაში, გათავისუფლებულ იქნა ავღანეთის პროვინციები, მათ შორის მაზარ-ე შარიფის მთავარი ქალაქი მეიმანა, სარ-ე პოლი, შებერგანი, ჰეირათანი, აიუბაკი, კონდოზი, ხანაბადი, ტალოქანი და კიდევ 50 ქალაქი, ამ ოპერაციის სისრულეში მოსაყვანად მათ მოუწიათ ევლოთ ცხენით, რელიეფის შესაბამისი ტრანსპორტით, პიკაპის ტიპის სატვირთო მანქანებით და ფეხითაც კი რთულ მთიან რელიეფზე და შეძლეს მტრის დამარცხება ერთ თვეში მინიმალური დანაკარგებით, მტრის მხრიდან იყო მნიშვნელოვანი დანაკარგი და თალიბანისა და ალ-ქაიდას თავდაცვითი პოზიციების განადგურება, მათ შორის ქაბულის გათავისუფლება. ავღანეთის ნაწილის სრულ გათავისუფლებასთან ერთად აშშ ცდილობდა მოეგვარებინა ჰუმანიტარული საკითხებიც და ცდილობდა დახმარებოდა დანგრეული ქვეყნის მოსახლეობას, ბრძოლებისას მიმდინარეობისას C-17 სატვირთო თვითმფრინავით, რომელიც დატვირთული იყო დღიური რაციონით (სპეციალური საკვებით, ხორცპროდუქტების გარეშე, რომელიც განკუთვნილი იყო მუსულმანებისათვის), გადმოყრილ იქნა ათასობით საკვების პაკეტები ლტოლვილთა ბანაკებში, რათა მცირე-

დით მაინც შეემსუბუქებინათ მათი მდგომარეობა, ამასთანავე ყრიდნენ ბუკლეტებს სხვადასხვა ლოკაციებზე, თავაზობდნენ ჯილდოს გაქცეულ თალიბანისა და ალქაიდას ლიდერებზე, ატყობინებდნენ მომავალი თავისუფლების შესახებ და აფრთხილებდნენ აუფეთქებელი არტილერიისა და ნაღმების შესახებ.

ჩრდილოეთ ავღანეთში ტაქტიკური წარმატებების შემდეგ, სამხრეთით კანდაჰარი იყო აშშ-ს შემდეგი სამიზნე. ქალაქი იყო განლაგებული შორს და შედგებოდა სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფებისაგან, კანდაჰარი წარმოადგენდა თალიბანთა მოძრაობის სულიერ და პოლიტიკურ ცენტრს, მისი აღება შეიძლება გაზაფხულამდეც კი გაგრძელებულიყო, თუმცა სპეციალური ძალების ნაწილებმა შეაღწიეს რეგიონში და მიუახლოვდნენ ქალაქს ჩრდილოეთიდან და სამხრეთიდან, მათ შეუერთდნენ ადგილობრივი სამხედროებიც. პირველი ჯგუფი განლაგდა კანდაჰარის ჩრდილოეთით 14 ნოემბერს, აქ ისინი შეუერთდნენ ჰამიდ კარზაისა და მისი მიმდევრების ჯგუფს, კარზაი იყო პუშტუნთა ტომის ლიდერი, რომელიც იყო პროდასავლური და ანტითალიბანური პოზიციის იშვიათი კომბინაცია, რაც იყო სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი აშშ-ს სამომავლო გეგმებისათვის ანტითალიბანური ფრონტის ჩამოყალიბების საქმეში. SF ჯგუფმა დაიწყო კარზაისთან უფრო ახლოს მუშაობა, მისი მცირე დანაყოფის აღსაჭურვად და გასაწვრთნელად სამხრეთით საბრძოლველად, კანდაჰართან ბრძოლებში ასევე ჩაერთო გულ შარზაი, რომელიც იყო ადგილობრივი ანტითალიბანთა ლიდერი და ასევე კანდაჰარის ყოფილი მმართველი, შარზაიმ გამოიჩინა მზადყოფნა და 21 ნოემბერს გაგზავნა დელეგაცია თავისი ძმის მეთაურობით თალიბანთან მოსალაპარაკებლად, სამწუხაროდ ამ მისიამ მარცხი იწვნია, რადგანაც თალიბანელებმა მათ ცეცხლი გაუხსნეს, მსხვერპლი არ მოყოლია თუმცა შარზაი იძულებული გახდა შეეცვალა გეგმები, 24 ნოემბერს შარზაის ძალები შევიდნენ ტახტე პოლში და დაიკავეს მთავარი მაგისტრალი კანდაჰარსა და ჩამანს (პაკისტანი) შორის, დეკემბრის დასაწყისში შარზაიმ განალაგა პოზიციები აეროპორტზე საბოლოო შეტევისათვის, შარზაი აშშ-ს საჰაერო ძალის მხარდაჭერის იმედით იგერიებდა

მტერს, საბოლოოდ 7 დეკემბერს, შარზაიმ დაიწყო შეტევა აერო-პორტისაკენ, თუმცა მან მიიღო ზარი ტელეფონზე, რითაც შეატყობინეს, რომ თალიბანმა მოახდინა ძალების ევაკუაცია კარზაისთან მოლაპარაკებების შემდეგ, შარზაი გაემართა ქალაქისაკენ, მმართველის რეზიდენციისაკენ მას მიეცა SF ძალებიც, ქალაქი დაეცა კარზაიმ კი ქალაქის მმართველად დაამტკიცა გულ შარზაი.

2002 წლის 2 მარტიდან 19 მარტამდე განხორციელდა ოპერაცია „ანაკონდა“ შაჰი კოუტის ველზე, ამ ოპერაციის მიზანი იყო 200-დან 500 ტერორისტამდე ლიკვიდაცია, რომლებიც განლაგებულნი იყვნენ ქალაქ გარ დიზის სამხრეთით გადაჭიმულ მთათა კომპლექსში შაჰი კოუტის ველზე. ოპერაცია „ანაკონდას“ განხორციელებაში მონაწილეობდნენ როგორც ამერიკელი ჯარისკაცები ისე ავღანეთის ადგილობრივი დანაყოფები. ოპერაციის სირთულეს პირველ რიგში განაპირობებდა გეოგრაფიული მდებარეობა, შაჰი კოუტის ველი იყო ამალეებულ ადგილზე, ველი გარშემორტყმულია ცუდი რელიეფით რაც ფაქტიურად მიუდგომელს ხდიდა, თავდაპირველად დანაყოფი DAGGER განიხილავდა თავდასხმის შესაძლებლობას სპეციალური ჯგუფის ძალების გამოყენებით, რომელსაც წინ წარუძღვებოდა ადგილობრივი ავღანური ძალები, თუმცა ეს გეგმა შეიცვალა და საჭირო გახდა დამატებითი საჭაერო ძალების ჩართვაც, ოპერაციის ფარგლებში ძალების დაგეგმარება, მართვა და კონტროლი დაევალა გაერთიანებული ძალების „MOUNTAIN“ მე -10 სამთო დივიზიის მეთაურს გენერალ ჰაგენბეკს.

„ანაკონდას“ ოპერაციის მანევრული გეგმა მიმართული იყო ველის ტერიტორიის იზოლაციისაკენ და ალყის შემორტყმისკენ, რასაც თავისთავად მოყვებოდა შეტევები ალ-ქაიდას ტერორისტების გასანადგურებლად, ავღანეთის პოლიცია, აშშ-ს და კოალიციის სპეციალური ძალები შექმნიდნენ სამ კონცენტრაციულ რგოლს მტრის წინააღმდეგ, შეტევის მიზანი იყო მოეკლათ ან ტყვედ ჩაეგდოთ იმდენი ალ ქაიდას წევრი რამდენიც იქნებოდა შესაძლებელი, არ მიეცათ მათთვის გაქცევის საშუალება „შავი გასასვლელით“.

ოპერაცია „ანაკონდა“ მიმდინარეობდა 2 მარტიდან 19 მარტის ჩათვლით ამ პერიოდში ტერორისტების წინააღმდეგ განხორციელდა არაერთი შეტევა, როგორც სახმელეთო ასევე საჰაერო, თავდაპირველად ბრძოლაში ალ-ქაიდა თითქოსდა მედგრად იდგა, მათ ჰქონდათ კარგად გათხრილი და აღჭურვილი სახერხები საჭმლისა და შეიარაღების დიდი მარაგით, ქონდათ საუკეთესო დაკვირვების პოსტები, თავდაპირველი აშშ-ს მართული ავღანელთა შეტევა ჩაიშალა ცუდი საჰაერო მხარდაჭერის გამო, არტილერიის ნაკლებობის გამო და ასევე მტერი ბევრად უფრო მეტი აღმოჩნდა ვიდრე მოელოდნენ, მიუხედავად ამ პრობლემებისა „ოპერაცია ანაკონდა“ იყო წარმატებული, რადგანაც ლიკვიდირებულ იქნა ალ-ქაიდას ბევრი წევრი, მტრის მსხვერპლი მერყეობდა 100-დან 1000 ტერორისტამდე, მტრის ნაწილმა შეძლო გაქცევა და ახლომახლო გორაკებს შეაფარა თავი ასევე პაკისტანის ტომებს შეერივნენ. ალ-ქაიდამ დაკარგა ბევრი გამოცდილი და ძლიერი მებრძოლი, აშშ-ს ძალებმა (დამატებითი სპეციალური ძალების ერთეულები, 82-ე საჰაერო დივიზიის და 18 საჰაერო კორპუსის ნაწილები) დიდი დანაკარგის გარეშე შეძლეს ოპერაცია წარმატებით ჩაეტარებინათ, ეს ოპერაცია კი სამომავლოდ უნდა ყოფილიყო პოლიტიკური სტაბილურობის და ეკონომიკური რეკონსტრუქციის დაწყების გარანტი.

სამხედრო გამარჯვება კიდევ უფრო გაძლიერდა გაეროს მიერ მხარდაჭერილი ბონის სამშვიდობო შეთანხმებით, რომლის მიხედვითაც გაეროს მანდატით საერთაშორისო უსაფრთხოების ძალები - ოფიციალური სახელწოდებით საერთაშორისო უსაფრთხოების მხარდამჭერი ძალები (ISAF) - შეიქმნებოდა, რათა დახმარებოდა ავღანეთის გარდამავალ ხელისუფლებას - ავღანეთის შუალედურ მთავრობას, ქაბულში და მის გარშემო უსაფრთხოების შენარჩუნებაში.

ოპერაცია მდგრადი თავისუფლება (OEF) და „ანაკონდა“ წარმატებულად გაართვა თავი დაკისრებულ მისიას და ტერორიზმთან ბრძოლა გადავიდა ახალ ფაზაში. 2001 წლის დეკემბერში ავღანეთის ოპოზიციის ლიდერებმა გერმანიაში ქ. ბონში გამართეს კონფერენცია, სადაც განხილულ იქნა ქვეყნის აღდგე-

ნისა და სამომავლო განვითარების პროცესი.

ამ შეხვედრაზე გადაწყდა ავღანეთში ახალი სახელმწიფო სტრუქტურის ჩამოყალიბება და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად საერთაშორისო უსაფრთხოების მხარდაჭერის ძალების ფორმირება (International Security Assistance Force-ISAF)

ნატოს სარდლობის ქვეშ მყოფი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საერთაშორისო ძალებმა ISAF ავღანეთში მოღვაწეობა დაიწყეს 2003 წლის აგვისტოდან, ISAF წარამოადგენდა საერთაშორისო ძალებს, რომელიც მოქმედებდა გაეროს მანდატით და აერთიანებდა სამხედრო მოსამსახურეებს 51 ქვეყნიდან.

ამ მნიშვნელოვანი მისიის მიზანი იყო ავღანეთის მთავრობისათვის გაეწიათ დახმარება, უსაფრთხო გარემოს ჩამოყალიბებაში და ქვეყნის წინსვლაში.

ISAF-ის მისიის დავალება იყო ავღანეთის ეროვნული უსაფრთხოების ძალებთან ერთად სხვადასხვა სამხედრო ოპერაციების ჩატარება, ავღანეთის პოლიციის, უსაფრთხოების ძალებისა და არმიის განვითარების მხარდაჭერა, სხვადასხვა ჰუმანიტარული ოპერაციების მხარდაჭერა, ავღანეთის მთავრობის მიერ სამოქალაქო და სამხედრო პროექტების განხორციელებაში მხარდაჭერა, ეროვნული უსაფრთხოების ძალების მხარდაჭერა ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლაში და ა.შ. ISAF-ის მისია მიმდინარეობდა ავღანეთის ჩრდილოეთით ცხრა პროვინციაში, რომელიც მოიცავდა 185 ათას კვადრატულ კილომეტრს.

ISAF-ის მისია იყო ნატოს პირველი სამხედრო სახმელეთო ოპერაცია, ნატო საზღვრებს გარეთ 1999 წელს კოსოვოშიც ომობდა, მაგრამ მაშინდელი სამხედრო კამპანია იყო მხოლოდ საჰაერო, ნატოს სახმელეთო ჯარები კი კოსოვოში წინააღმდეგობის გარეშე შევიდნენ მას შემდეგ რაც საომარი მოქმედებები დასრულდა. 2006 წლიდან ნატომ ავღანეთის „სამხრეთიც“ ჩაიბარა. გარდა სამხედრო მისიისა ნატო ავღანეთში ზრუნავდა მოსახლეობის ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებაზეც, ნატოს მისი ავღანეთში, რომელიც 13 წელი გაგრძელდა, 2014 წლის 28

დეკემბერს ოფიციალურად დასრულდა, თუმცა ეს არ ნიშნავდა იმას, რომ ნატო ტოვებდა ავღანეთს. 2015 წელს დაიწყო ნატოს ახალი პროგრამა მტკიცე თანამშრომლობის მისია (RSM - Resolute Support Mission in Afghanistan). ეს მისია ატარებდა სასწავლო და საკონსულტაციო ხასიათს და დახმარებას უწევდა ავღანელ სამხედროებს ქვეყანაში მშვიდობისა და სტაბილურობის შესანარჩუნებლად.

დასკვნა.

ამრიგად, 2001 წლი 11 სექტემბრის ტერაქტის შემდეგ NATO-ს მიერ უმოკლეს ვადებში დაიგეგმა ოპერაცია მდგრადი თავისუფლება და ოპერაცია ანაკონდა, ამ ორი ურთულესი ოპერაციის შედეგად დამარცხებულ იქნა თალიბანი და ავღანეთის ხელისუფლებაში მოვიდა ჰამიდ კარზაი, 2003 წლის აგვისტოდან გაეროს ეგიდით ავღანეთში დაიწყო მისია ISAF, ამ მისიის მიზანი იყო ტერორიზმთან შეურიგებელი ბრძოლა, აღიანსმა იტვირთა ამ რთული მისიის სარდლობა, ამ მისიაში ჩართულობამ აღმოფხვრა ტერორიზმის საფრთხე და გახდა მშვიდობის გარანტი მთელი მსოფლიოსათვის. ISAF-ის მისია ავღანეთში ოფიციალურად დასრულდა 2014 წლის 28 დეკემბერს, 2015 წლიდან კი ამოქმედდა (RSM - Resolute Support Mission in Afghanistan) სასწავლო მისია, გადამწყვეტი მხარდაჭერის მისიის ფარგლებში ოპერაციაში მონაწილეობდა 42 ქვეყანა სულ 13.195 სამხედრო მოსამსახურე ამ მისიაში თავისი წვლილი შეიტანა საქართველომაც და სამხედრო მოსამსახურეთა რაოდენობით რიგით მეორე კონტრიბუტორი იყო.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ჩიტაძე, ნიკა. (2008). *ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი მსოფლიოში მშვიდობისა და სტაბილურობის გარანტი*. თბილისი.
- აბაშიძე, ზურაბ. (2000). *„ნატო და საქართველო. უტოპიიდან რეალობისკენ“*. თბილისი.

წიქარიშვილი, გიორგი. (2021). *20 წელი 9/11-ის შემდეგ - ყველაზე სისხლისმღვრელი ტერაქტის ისტორია*. [https:// tabula.ge/en /news/672828-20-celi-911-shemdeg-qvelaze-siskhlis mgh vreli](https://tabula.ge/en/news/672828-20-celi-911-shemdeg-qvelaze-siskhlis-mgh-vreli).

Graham, Robert., Simonian, Haig. (2002), „*Chirac Cautions Washington Against Unilateral Use of Force*“. The Financial Times.

Hallams, Ellen. (2010). *The United States and NATO*. since 9/11: the Transatlantic Alliance Renewed, London: Routledge.

George, W. Bush. (2001). „*Presidential Address to the Nation*“. 7 October.
<https://old.infocenter.gov.ge/peacekeeping-missions/#1>.
<https://catalog.libraries.psu.edu/catalog/40543655>.

References:

Chitadze, Nika. (2008). *Chrdiloatlantikuri Aliansi Msoflioshi Mshvidobisa da Stabilurobis Garantĭ (North Atlantic Alliance, the guarantor of peace and stability in the world)*. Tbilisi.

Abashidze, Zurab. (2000). *Natō sa Sakartvelo, Utopiidan Realobiskēn (NATO and Georgia". From Utopia to Reality)*. Tbilisi.

Tsikarishvili, Giorgi. (2021). *20 Tseli 9/11-is Shemdeg – Qvelaze Siskhlismghvreli Teraktis Istoeia (20 years after 9/11 - the Bloodiest Terrorist Attack in History)*. <https://tabula.ge/en/news/672828-20-celi-911-shemdeg-qvelaze-siskhlismghvreli>.

Graham, Robert., Simonian, Haig. (2002), „*Chirac Cautions Washington Against Unilateral Use of Force*“. The Financial Times.

Hallams, Ellen. (2010). *The United States and NATO*. since 9/11: the Transatlantic Alliance Renewed, London: Routledge.

George, W. Bush. (2001). „*Presidential Address to the Nation*“. 7 October.
<https://old.infocenter.gov.ge/peacekeeping-missions/#1>.
<https://catalog.libraries.psu.edu/catalog/40543655>.

The terrorist attack of September 11, 2001 and the NATO mission in Afghanistan

Giorgi Doborjginidze

PhD of History,
Batumi Shota Rustaveli State University,
Georgia 6010, Batumi. Ninoshvili 32/35.
+995599156486. giorgidoborjginidze92@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8713-6610>

Abstract.

The terrorist attack in the USA on September 11, 2001, which killed up to three thousand people, puzzled the whole world and put it in danger of terrorism, the usual peaceful existence of the population was disturbed, the grief of the USA was shared by the whole world and the population was waiting for justice to be served. Execution of justice primarily meant finding and punishing the organizers of the terrorist attack, this terrorist act was planned by the Islamic extremist network organization "Al-Qaeda" in Afghanistan. The reaction of the USA and its allies was immediate, for the first time in the history of NATO, Article 5 of the Washington Treaty (Collective Defense Article) was invoked. In the history of the NATO the largest military operation against terrorism began.

The article discusses the world's largest terrorist attack and its consequences, the uncompromising fight against terrorism, ISAF's military mission in Afghanistan to defeat the Taliban and establish peace.

Keywords: NATO; OEF; ISAF; September 11 terrorist attack; Afghanistan; military operations; Al-Qaeda; Taliban.